

РЕЦЕНЗИЯ

От: професор д-р Богомил Борисов Манов, Университет за национално и световно стопанство, катедра „Финанси“, хабилитиран по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика, по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Автор на дисертационния труд: Любомир Любомиров Димитров

Тема на дисертационния труд: „Глобални инвестиции в недвижими имоти – финансов анализ и оптимизационни решения“

Научен ръководител на докторанта е доц. д-р Валентин Милинов от СА „Д.А.Ценов“, гр. Свищов.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 611/04.07.2018 г. на Ректора на СА „Д.А.Ценов“.

1. Общо представяне на дисертационния труд

Предоставеният ми за рецензия дисертационен труд е разработен в обем от 171 стандартни компютърни страници и съдържа въведение, изложение в три глави и заключение. В дисертацията са включени 29 фигури и 52 таблици. Приложен е списък на използваната литература, който не е номериран и съдържа 96 източници.

Като цяло, дисертационния труд е добре структуриран и съдържанието в него съответства на избраната тема.

2. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Като цяло, работата на докторанта по дисертационния труд се характеризира със следните по-важни моменти:

Първо. Избор на актуална и с практическа значимост тема.

Целта пред всеки рационален инвеститор е да изгради диверсифициран инвестиционен портфейл, който да лежи на линията на ефективните портфейли. Доказателство, че тази цел е реализирана, най-често се търси в посока на това дали е изпълнено едно от двете условия – да е налице максимална възвръщаемост за дадено равнище на риск или да съществува минимален риск при дадено равнище на възвръщаемост. Стремехът на автора е да търси оптимизационни решения за глобалните инвестиции в недвижими имоти, в т.ч. и в офшорните зони. Този стремеж и постигнатите резултати от изследването правят темата актуална, при това не само от теоретично, но и от практико-приложно значение.

Второ. Сравнително добре е представена информационната база на емпиричното изследване.

Трето. Открити са обекта и предмета на изследването.

Докторантът е обосновал като обект на изследване портфейлът от директните международни инвестиции в доходносни недвижими имоти, а като предмет, портфейлът от недвижими инвестиционни имоти и възможностите за оптимизация чрез включването на недвижими офшорни инвестиционни активи. (стр.9)

Четвърто. Ясно са открити изследователската теза, целта на труда и конкретните задачи, които се решават с оглед на нейното реализиране.

Докторантът обособява изследователската си теза по следния начин: „осъществяването на преки инвестиции в недвижими офшорни доходносни имоти подобрява характеристиките доходност/риск на портфейла от недвижими активи.” (стр. 9).

Основната цел на дисертационния труд, е на базата на особеностите на преките международни инвестиции в доходносни недвижими имоти, проведен анализ на пазара на недвижима собственост в една офшорна зона, и изведени резултати от финансовия анализ, да се предложи процес за оптимизация на инвестиционния портфейл. За нейното достигане, автора предлага и в последствие разглежда 7 конкретни задачи, посочени изчерпателно на стр. 9 и 10 в настоящата разработка.

Детайлно е посочена и използваната методология при научното изследване. Тя се базира върху използването и прилагането на сравнителния анализ, финансовия анализ,

математически методи, индукция, статистика, иконометрия и др. Тук е смесени методите с принадлежността им към конкретни дисциплини, но това в случая няма особено значение.

Пето. Представените данни са добре систематизирани и онагледени.

Както бе посочено и по-напред, в разработката има 52 таблици, които са оформени правилно и посочените данни са коректни. Представени са и 29 фигури. Таблиците и фигурите дават много добра и нагледна представа за изследваната проблематика.

Шесто. Избраните показатели са използвани коректно.

Направена е необходимата аргументация за техният избор. Авторът посочва на стр. 12, че всички данни, които са конфиденциални са модифицирани с помощта на коефициент преводител. Останалите статистически данни са подбрани уместно и са коментирани коректно. Като цяло, използваните данни са достатъчни и правилно съотнесени към конкретните проблеми, които се изследват.

Седмо. Дисертационният труд представлява сравнително добре подредена разработка.

Налице е необходимата последователност в изложението, както и подходяща пропорционалност между отделните глави. Обемът му е напълно достатъчен за изследване на конкретно избраната тема.

Стилът на писане е ясен и изложението в дисертационния труд се разбира лесно. Не констатирах много повторения и логически противоречия.

Осмо. Спазени са правилата на научната етика.

Авторът е цитирал коректно използваните източници на информация при написване на дисертацията. Не установих плагиатство. Напротив, установих защита чрез убедителна аргументация на авторска позиция по отделните проблеми, предмет на настоящата дисертация.

Девето. Оценка на автореферата.

Представеният автореферат от докторанта Любомир Любомиров Димитров отразява в голяма степен основните и най-съществените моменти от дисертационния труд. В това му качество, той представлява едно добро резюме за бързо запознаване с основните моменти и постижения в работата на докторанта.

Десето. Оценка на публикациите по дисертацията.

Авторът е представил списък с публикациите, свързани с дисертационния труд. Той е съставен от шест публикации – три статии, участие в съвместна публикация и участие с два доклада в научни конференции. Две от статиите са самостоятелни. Те са със заглавия: „Инвестиции в недвижими имоти - пазарни характеристики, модели и решения за селекция“ и „Портфейлен подход за международни инвестиции в недвижими имоти“. Третата е в съавторство с Linneman.P. и е със заглавие „Employment "Beta" Analysis Revisited“. Участието в съвместната публикация е с авторите: Ганчев, А., Канарян, Н. и Сиркаров, В. и е със заглавие „Бизнес оценяване“.

. Единият доклад е озаглавен „Проблеми при съставянето на диверсифициран портфейл от имоти в съвременния глобален свят“, а вторият – „Анализ на доходността и риска при инвестирането в бизнес имоти в регионите с развита аграрна икономика в САЩ.“ И двата доклада са самостоятелно дело на докторанта.

Всички цитирани публикации имат пряко отношение с темата на дисертационния труд. Те са и свидетелство за разпространени и направени публично достояние някои от резултатите посочени като приноси в настоящата разработка.

3. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд са налице научно-теоретични и научно-приложни резултати. Към научно-теоретичните приноси могат да се причислят:

- Представен и анализиран е модел за изясняване на механизма на функциониране на пазара на недвижимите имоти – моделът на четирите квадранта, който е нов за българската наука и практика;
- Разработен и анализиран е авторски модел за селекция на недвижими инвестиционни активи;

- Конструирани са индекс за изменение на пазарните цени на жилищните инвестиционни имоти на Каймановите острови (DOKHPI).

Към научно-приложните приноси могат да се причислят:

- Доказана е практическата приложимост на портфейлната теория за инвестиции в недвижима собственост и в условията на ограничена пазарна информация. Това е извършено с помощта на разработения индекс и изградената на негова основа портфейл от инвестиционни активи.
- Доказани са ползите от включването на офшорни жилищни инвестиционни имоти при изграждане на международен портфейл.

4. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

В работата на докторанта са налице и някои пропуски и слабости. По-важните от тях са следните:

а) В самото начало на дисертацията щеше да бъде подходящо да се направи систематизиран преглед на авторите работещи по тези и сходни въпроси и на достиженията им до настоящия момент. За всичко това, сега може да се съди по косвен път;

б) Необходимо е да се води на повече места дискусия с останалите автори, като преди това се изложат техните схващания и аргументи по конкретните въпроси;

в) На места могат да се намерят незначителни повторения, някои правописни грешки и използване на чуждици в българския език.

Допуснатите слабости в работата на докторанта са незначителни и те не намаляват достойнствата на дисертационния труд.

При защитата на дисертационния труд е добре да се отговори на следните въпроси:

1. Какви реални и потенциални недостатъци може да има инвестирането в глобални недвижими имоти в офшорните зони и по този начин да се влоши релацията риск/доходност в портфейла от недвижими имоти?

2. По какъв начин един потенциален инвеститор би могъл да се възползва от цикличността на недвижимата собственост при изграждане на портфейл от недвижности или е за предпочитане да я хеджира? Коя от двете алтернативи е рационално да избере и защо?
3. Какво би станало с цените на жилищните инвестиционни имоти на Каймановите острови, ако те престанат да бъдат офшорна зона и по-важното, как това ще повлияе на вече изграден международен портфейл?

5. Обобщено заключение и становище

В заключение с убеденост считам, че предоставената ми за рецензия дисертация в професионално направление 3.8 Икономика, по научна специалност **„Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка” (Финанси)** в СА **„Д. А. Ценов”** гр. Свищов на тема **„Глобални инвестиции в недвижими имоти – финансов анализ и оптимизационни решения“**, притежава необходимите качества и дава основание на докторанта **Любомир Любомиров Димитров** да бъде присъдена образователната и научна степен **“Доктор”**.

02.08.2018 година
гр. София

Рецензент:

/проф. д-р Богомил Манов/

